

GHIDUL PRACTIC AL PROFESORULUI ONLINE

Dedicație

**Tuturor profesorilor și elevilor din
învățământul preuniversitar care caută
soluții pentru școala online**

Beatrice Almășan • Anișoara Dumitrache
Alina Perțea • Mariana Norel • Mirela Horumbă

GHIDUL PRACTIC AL PROFESORULUI ONLINE

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Colecția ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Referenți științifici: Prof. Univ. Dr. Emil Păun
Prof. Univ. Dr. Bogdan Logofătu

Redactor: Alina Perțea
DTP: Simply Trainer SRL

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Ghidul practic al profesorului online / Beatrice Almășan,
Anișoara Dumitrache, Alina Perțea, - București :
Editura Universitară, 2022
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1436-6

I. Almășan, Beatrice
II. Dumitrache, Anișoara
III. Perțea, Alina

37

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062814366

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2022
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
DE CE ȚI-AR FOLOSI O ASTFEL DE LUCRARE?	9
1. PREMISE PSIHLOGICE (MIRELA HORUMBĂ)	11
1.1. Un gând pentru profesorul online	11
1.2. De ce este important să știi acest lucru?	13
1.3. Învățarea abordare din perspectivă psihologică?	15
1.4. Teorii ale învățării în contextul spațiului educațional hibrid	15
1.5. Memoria și limbajul – resurse principale pentru mediul online	18
1.6. Ce conduce la rezultate?	20
1.7. Ghid practic de comunicare verbală cu elevii, din perspectivă psihologică	22
2. BLENDED LEARNING (BL) ÎN 5 PAȘI PENTRU ȘCOALA FAȚĂ ÎN FAȚĂ ȘI ONLINE (BEATRICE ALMĂȘAN, ANIȘOARA DUMITRACHE)	27
Ce urmărim	27
Contextul abordării sau realitatea din școala online	27
2.1. Blended learning: o alternativă la învățământul față în față	31
2.1.1. Definiție și clarificări ale termenului	31
2.1.2. Evoluția termenului <i>blended learning</i> (BL) combinată cu evoluția tehnologiei	34
2.1.3. Mediul de predare și învățare cu specific BL	36
2.1.3.1. Acțiuni necesare implementării BL în clasa de elevi	37
2.1.3.2. Timpul, orarul alocat utilizării mediului online	37
2.1.3.3. Rolurile profesorului în învățarea de tip BL	38
2.1.3.4. Așteptările elevilor de la învățarea online	40
2.1.4. Asistența și suportul oferit elevilor, atât de către școală, cât și acasă de către familie (mediul incluziv)	42
2.1.5. Realitatea Virtuală și Realitatea Augmentată în educație	43
2.2. Clasa virtuală	45
2.2.1. De ce este importantă clasa virtuală în BL?	46
2.2.2. Comunicarea în clasa virtuală	47
2.3. Platforme educaționale-resursă pentru procesul didactic	49
2.3.1. Platforme-resursă pentru cerințe educaționale speciale	49
2.3.2. Platforme pentru gestionarea claselor, a resurselor de învățare și a progresului școlar	51
2.3.2.1. Criterii de selecție a unei platforme educaționale	54
2.3.3. Utilizarea platformelor educaționale – exemple practice	61
2.3.3.1. Prezentare generală a platformelor	62
2.3.4. Cinci pași în utilizarea eficientă a platformelor educaționale	67
Pasul 1. Crearea clasei virtuale	67
Pasul 2. Înregistrarea colaboratorilor	71
Pasul 3. Lucrul pe platformă	74
Pasul 4. Organizarea mediului de lucru	76
Pasul 5. Crearea și încărcarea materialelor de învățare, a temelor și a testelor	78

3. CADRUL CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIC AL PREDĂRII-ÎNVĂȚĂRII-EVALUĂRII REDEFINIT ÎN PARADIGMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ONLINE (ALINA PERȚEA, MARIANA NOREL)	95
3.1. O scurtă încadrare teoretică a învățării online.....	95
3.2. Cum pregătesc o activitate online cu elevii.....	104
3.3. Dezvoltarea competențelor printr-o abordare integrată, transdisciplinară	109
3.4. Alegerea conținutului adecvat predării în online.....	115
3.5. Alegerea metodelor și a tehnicilor de predare în online	119
3.6. De la planificarea activității la evaluare și autoevaluare.....	126
4. SUGESTII METODOLOGICE PRIVIND LECȚIILE <i>BLENDED LEARNING</i> (ALINA PERȚEA, MARIANA NOREL)	135
4.1. Învățământ primar	135
4.2. Învățământ gimnazial.....	138
4.3. Învățământ liceal.....	140
ÎN LOC DE ÎNCHEIERE, CÂTEVA TRUCURI UTILE ÎN ONLINE (ANIȘOARA DUMITRACHE, BEATRICE ALMĂȘAN, ALINA PERȚEA)	142
BIBLIOGRAFIE/WEBGRAFIE	145
INDEX	149

În contextul actual, apariția unui ghid de bune practici în domeniul atât de vast și controversat al învățământului online este un eveniment binevenit.

Privind lucrurile dintr-o altă perspectivă – experiență de un anume tip, tradiție, presiunea faptelor, lipsa unei pregătiri prealabile, acest eveniment era de așteptat, dar, mai ales, necesar. Experiențele recent trăite în ultimii doi ani, când societatea omenească a fost nevoită să facă față, într-un timp extrem de scurt, unor provocări pe multiple planuri, economic, social, educațional nu au mai fost întâlnite până acum. Elevii, părinții și, nu în ultimul rând, profesorii, au trebuit să se adapteze „în pas cu vremea” și să experimenteze – cu consecințe pe care abia le intuim în momentul de față – noi forme și metode de învățământ, cel mai răspândit fiind învățământul online.

Când ar fi fost mai potrivită apariția unei lucrări dedicate acestuia? Autoarele abordează cu profesionalism și rafinament atât aspecte de tip strict tehnic, cât și componente psihopedagogice, care se suprapun și se completează în mod armonios, dovedind o bună cunoaștere a domeniului.

Locul – spațiul educațional și momentul – acum, hic et nunc, fiind potrivit alese, nu-mi rămâne decât să mulțumesc pentru efort în nume colectiv și să felicit în nume personal autoarele, iar cititorilor, profesori și, de ce nu și părinți și elevi, să le urez succes!

Conf. univ. dr. Michaela Logofătu
Profesor emerit

București, 10 ianuarie 2022

DE CE ȚI-AR FOLOSI O ASTFEL DE LUCRARE?

Schimbarea de paradigmă și a contextului în care se desfășoară învățământul conduce, inevitabil, la considerarea posibilităților variate de predare-învățare-evaluare, cu precădere a celor intermediare de tehnologiile digitale. Una dintre acestea este *blended learning* („învățarea mixtă/amestecată” – un mix între învățarea față în față și cea online – e-learning/m-learning¹).

Așa cum istoria ne-a învățat până acum, unele lucruri prind contur treptat și devin valoroase pe măsură ce trec proba timpului.

Blended learning are strămoșii lui de-a lungul istoriei învățământului (vezi și pag. 30). Primul identificat de Pappas (2015) este cursul la distanță lansat, în anii '40 ai secolului al XIX-lea, de Sir Isaac Pitman. După mai bine de o sută de ani, în anii '60-'70 ai secolului trecut, s-a dezvoltat instruirea asistată de computer, la momentul acela vorbind despre primele computere – da, acelea mari, industriale. Unul dintre sistemele care stăteau la baza acestui tip de învățare, funcțional și azi, Plato, a fost creat de cei de la Universitatea din Illinois. Următoarele două decade au dus învățarea la distanță pe canalele televiziunilor, unde cei interesați erau asistați de un profesor/trainer în direct. Până în anii '90 s-au dezvoltat CD-ROM-urile și așa-numitul LMS (*Learning Management System*), pentru ca, în 1998, să apară prima generație care beneficia de instruire prin intermediul rețelelor de internet.

Așadar, ca parte din istoria care se scrie, astăzi ducem mai departe valențele acestui tip de instruire, valorificând, pe de o parte, întreaga tehnologie digitală de care dispunem și, pe de altă parte, competențele digitale ale fiecăruia dintre noi, creativitatea și capacitatea de adaptare.

Ghidul acesta readuce în atenția profesorilor care predau (și) în online aspecte din câteva dintre teoriile psihologice și pedagogice necesare pentru a înțelege modul în care învățarea online poate fi valorificată și exploatată pentru a aduce beneficii maxime. Mai mult, însoțind teoria de ideile practice și recomandările despre cum se pot desfășura lecții online sau *blended learning*, toate

¹ Conceptele de *blended learning*, *e-learning* și *m-learning* sunt detaliate la paginile 29 și 126.

informațiile din ghid creează un cadru conceptual-aplicativ util oricărui dascăl de secol XXI, *Dascăl 5.0*. De ce vorbim despre *Dascălul 5.0*? Pentru că, în opinia noastră, suntem la al cincilea nivel de provocare pentru această meserie, era digitală.

Și, pentru că tot vorbim de Dascălul 5.0, hai să încercăm, împreună, să-i detaliem profilul. Noi propunem:

reflexiv	explorator
creativ	realist
curios	eficient
flexibil	empatic
provocator	atent
centrat pe elev	responsabil etc.

• Completează profilul Dascălului 5.0 cu caracteristici pe care consideri că ar fi bine să le aibă. Pe care dintre acestea le pui în practică? Care sunt momentele în care crezi că te îndepărtezi de ele? Ce ai putea face diferit?

Notă: De-a lungul ghidului, vei întâlni casete asemenea celei de mai sus în care te invităm să-ți notezi reflecțiile în urma lecturării sau concluzii, idei pe care dorești să le reții.

1.1. UN GÂND PENTRU PROFESORUL ONLINE

Înainte de a porni în această călătorie de cunoaștere și de a ne strădui să devenim mai buni, în sensul de a ne dezvolta competențele pedagogice, este un moment bun să ne gândim împreună sau, mai corect spus, să ne întrebăm cu voce tare „Care este obiectivul educației?” Nu avem cum să știm ce avem de făcut dacă nu cunoaștem ce vrem să obținem. Iar ca să răspundem că nota cu care terminăm o școală sau că o formare academică ar reprezenta un indicator valid, considerăm că ar fi o abordare prea simplistă. Și, pentru că omul este o ființă socială, care trăiește într-o comunitate și, prin intermediul relațiilor interpersonale, își trăiește viața, considerăm că finalitatea educației, formale și nonformale, cea de acasă și cea de la școală, este să creeze încredere în forțele proprii, adică încredere în sine pentru a putea trăi o viață împlinită în armonie cu societatea.

Pentru a putea realiza acest obiectiv este fundamental să plecăm de la premise și definiții corecte. Știm că la baza unor relații interpersonale de calitate stă la loc de cinste respectul. Psihologul social Erich Fromm definește respectul ca fiind „grija cu care ajutăm o persoană să se dezvolte și să se dezvăluie așa cum este” (apud Kishimi, 2020, pag. 42). Conform acestuia, în cadrul ierarhiei vieții, întotdeauna este la fel: părinții își respectă copilul, șeful își respectă subordonații. Pe scurt, persoana care predă arată respect față de persoana care învață. Așa-zisul respect pe care îl cunoaștem noi este un fel de dorință arzătoare ca cineva să fie la înălțimea situației pe care o impun eu, practic este confundat cu teama de putere și autoritate.

Motto:

*Un profesor scrie
pe tabla sufletului de elev
pentru totdeauna.*
psiholog Mirela Horumbă

Astfel apare o definiție corectă a termenului respect, în sensul că acesta reprezintă prețuirea persoanei așa cum este ea, fără să îi impui propriile norme ale sistemului personal de valori. Participarea la dezvoltarea propriei valori a celuilalt este de fapt ceea ce înseamnă respect. În încercarea de a manipula, de a corecta, judeca sau eticheta nu există nici urmă de respect.

Fără respect nu există relații interpersonale bune, iar fără acestea cuvintele persoanei nu ajung în sufletul copilului. Metaforic vorbind, respectul este ca o minge care se întoarce la tine doar de la persoana la care ai trimis-o. Este ca și cum ai arunca o minge la perete. Dacă o arunci s-ar putea întoarce la tine, dar nu se va întâmpla absolut nimic dacă doar stai cu fața la perete și strigi: „dați-mi mingea“. Dar prima surpriză este că noi avem o perspectivă eronată a respectului, îl confundăm cu obediența, cu supunerea.

Neuroștiințele au arătat deja că noi nu trăim într-o lume obiectivă, ci într-una subiectivă, căreia noi îi dăm un înțeles. De aceea este important felul în care percepem fiecare dintre noi lucrurile (vom vorbi despre cum iau naștere aceste lumi interioare ale noastre prin funcția simbolică, conform teoriei lui Piaget). Este esențial să înțelegem că același cuvânt poate însemna două lucruri diferite pentru persoane ale căror povești de viață nu au nimic în comun, multe conflicte avându-și originea chiar în acest punct.

În cadrul învățământului structurat, cunoștințele predate includ și informații de care oamenii au nevoie pentru a trăi fericiți, adică starea de bine și bucuria. În școală, elevii învață și abilitățile pentru viață, cum să trăim în comunitate și mai ales cum să ne găsim locul potrivit. Rolul profesorului este să-l ajute pe copil să capete încredere în forțele proprii. Copiii au nevoie să fie învățați să se concentreze pe lucrurile concrete, nu pe cele abstracte. Nu pe teorie, ci pe practică efectivă, fiindcă acestea sunt aspectele cu care își vor construi viața de adult. Realitatea vieții este făcută din lucrurile concrete.

Cea mai mare calitate a unui profesor este să fie un bun cunoscător al aspectelor psihologice inerente instruirii și educării elevilor (școlariilor), fiind îndeaproape urmată de pregătirea pedagogică de specialitate. Astfel, el știe că, în orice moment al zilei, **copilul face maximum de bine cu resursele interne** (fizice, mintale și emoționale) pe care le are la dispoziție în acel moment.

- Tinerii bine echipați pentru a se implica în provocările economice, culturale, sociale și personale, sunt cei încrezători în 8 domenii, spune Sir Ken Robinson: ***spirit civic, compasiune, calm, comunicare, colaborare, curiozitate, creativitate și critică.***

Cum realizezi acest lucru la ora ta de curs?

1.2. DE CE ESTE IMPORTANT SĂ ȘTII ACEST LUCRU?

La nivelul anului 2021 , vorbim de câțiva „piloni ai educației“ și, în același timp, ai cunoașterii despre:

- „a învăța să știi, ceea ce înseamnă dobândirea instrumentelor cunoașterii;
- a învăța să faci, astfel încât individul să intre în relație cu mediul înconjurător;
- a învăța să conviețuiești împreună cu alții, pentru a coopera cu alte persoane, participând la activitățile umane;
- a învăța să fii“ (Delors, 2000, apud Negovan, 2007, pag. 77).

Psihologia arată existența unor deosebiri importante între felul copilului de a înțelege lumea și cel al adultului, diferențe fundamentale care pot afecta major personalitatea elevului, cu perturbări serioase ale stimei de sine, care se vor răsfrânge atât asupra procesului de învățare, dar vor afecta și climatul din clasă în sens negativ (acei elevi care deranjează mereu și, orice ai face, pare că sunt acolo doar să perturbe bunul mers al lucrurilor).

„Psihologia“ comună, cotidiană, pe care am dobândit-o fiecare dintre noi prin experiență socială pe parcursul întregii noastre vieți, nu este suficientă pentru a-l face conștient pe profesor de influența factorilor psihici care intervin în procesul învățării. În acest context, psihologia devine o disciplină resursă.

Știm din practică faptul că activitatea profesorului se desfășoară întotdeauna la scenă deschisă, „în lumina reflectoarelor“, fără nimeni care să îți poată sufla când nu mai știi ce să faci și fără timp de gândire când apare o situație experiențială în clasă căreia trebuie să îi faci față pe loc și într-un mod onorant și onorabil și pentru tine, și pentru copiii din fața ta. Talentul, vocația, competența și experiența îi ajută să fie mai eficienți pe cei cu o bună pregătire teoretică. Aceștia au un bonus emoțional în fața celor care nu fac profesia din vocație, ci pentru că trebuie.

Atunci când unei solide pregătiri de specialitate i se adăugă complementar și o bună cunoaștere psihologică, nivelul de competență emoțională crește, iar stresul, uneori epuizarea scad semnificativ. Acești profesori, înarmați cu resurse de educație din perspectivă psihologică și psihologia învățării în mediul școlar, vor ști din ce cauză fac ceea ce fac, ce resurse activează, cum să nu creeze daune emoționale cu efecte permanente pe termen lung. Pe scurt, ei știu ce fac și de ce fac acel lucru, știu până

unde pot merge cu instrumentele învățării și ce riscă referitor la propria implicare emoțională.

Dacă ar fi să folosim o metaforă pentru rolul de profesor în procesul de predare-învățare-evaluare, între cel care are elemente de psihologia educației, coroborat cu cele din neuroștiințe și cel care nu le are: este ca și când am avea două nave care trebuie să ajungă într-un port, într-un timp dat, dar un timonier are traseul clar, pe când celălalt orbăceie. Diferența dintre ele constă în faptul că una este fără instrumente de navigație și se folosește de ***bunul simț comun, că astfel crede ea că se face*** – dar nu are nicio certitudine că este și corect, fiind prezent permanent un sentiment epuizant de nesiguranță –, iar cealaltă are un sistem de ghidare extrem de performant, cu feedback prin sistemul de navigare, care îi permite să facă actualizări în timp real și îi dă un sentiment de siguranță și încredere. Care dintre cele două nave ți-ar plăcea să fii? Și, mai mult, în care caz crezi că resursele emoționale ale profesorilor vor fi folosite mai eficient?

Pentru copii, școala este locul unde își văd prietenii și își construiesc relațiile sociale, în primul rând, și nicidecum locul unde vin să își formeze cultura generală, așa cum cred adulții. Ținând cont că procesul de instruire formală începe la vârsta de 3-4 ani și continuă pe toată perioada formării personalității lor și dezvoltării ca persoane cu rol profesional activ, majoritatea parcurge o parte semnificativă din ciclul de dezvoltare umană în acest cadru instituțional. Întreaga lor dezvoltare cognitivă este implicit conectată cu dezvoltarea socio-emoțională, iar provocările pubertății și adolescenței dau bătăi de cap serioase. În general, copiii vin la școală din cu totul alte motive decât profesorii. Puțini sunt cei care consideră că vin la școală pentru a-și pregăti un parcurs profesional.

Anecdotală: Doi copii, în vacanța de vară, vorbesc despre școală foarte entuziasmați, iar o învățătoare îi aude, fiind extrem de încântată. Se apropie ușor de ei și îi întreabă: ce mă bucur că abia așteptați să înceapă școala, ce vă place cel mai mult acolo? La care cei doi la unison răspund: pauzele :)

Toți copiii se luptă cu presiunile inerente învățării, creșterii și dezvoltării umane. Nimeni nu face excepție. Ei se străduiesc să crească – și nu este întotdeauna simplu și ușor – și, în același timp, să învețe lucruri și teorii pe care nu le înțeleg și nici nu știu la ce le folosesc în acel moment.

Speranța noastră este că acest ghid va aduce perspective noi și o cunoaștere mai profundă a experiențelor

Cele trei elemente care fac diferența pentru a crea o relație sănătoasă profesor-elev sunt: conectarea, recunoașterea și bucuria de a fi văzuți și valorizați.

psihologice pentru a putea folosi procesul de educație formală în beneficiul unei vieți de calitate atât a copiilor, cât și a profesorilor.

1.3. ÎNVĂȚAREA – ABORDARE DIN PERSPECTIVĂ PSIHOLGICĂ

În procesul de predare-învățare-evaluare, psihologia învățării studiază mecanismele învățării și contextul în care se produce învățarea (repere esențiale ale cunoașterii). Aceasta facilitează înțelegerea pentru realizarea unui proces de învățare centrat pe elev, în mod real și nu doar la nivel declarativ. În calitatea ei de știință-resursă pentru procesul educației, este fundamental să poată descrie, explica și astfel influența direct și corect anumite experiențe de învățare ale elevului. Totodată, prin intermediul psihologiei educației, se vor putea prevedea condițiile în care apar dificultățile de învățare și stabili cum pot fi ele depășite într-un mod optim.

În termeni **operaționali**, D. Fontana (1995) definește învățarea prin raportarea la comportament, schimbare și stabilitate, astfel că ne atrage atenția asupra a trei lucruri:

1. învățarea trebuie **să schimbe individul** într-un anumit mod;
2. schimbarea trebuie **să se producă drept rezultat al experienței**;
3. această schimbare trebuie **să se exprime în comportament** și să modifice potențialul comportamental.

1.4. TEORII ALE ÎNVĂȚĂRII ÎN CONTEXTUL SPAȚIULUI EDUCAȚIONAL HIBRID

Reflecții referitoare la procesul învățării se întâlnesc în cunoașterea comună, în concepțiile, credințele și opiniile populare despre învățare, alcătuind ceea ce epistemologia numește *teoriile implicite ale învățării*. Astfel, acestea au pătruns în mintea comunității, iar ideea că învățarea se produce prin recompensă și sancțiune este cea mai populară și tradițională opinie despre învățare. O altă teorie implicită despre învățare este aceea că ea constă într-un proces de acumulare de cunoștințe, predarea însemnând umplerea depozitului (care este mintea umană) cu diferite informații (Lindgren, 1967). **Faptul că sunt adoptate pe scară largă nu le face să fie și adevărate.**

• „Dacă nu înțelegem un om, avem tendința să-l considerăm prost.“ – Carl Gustav Jung

Când ți s-a întâmplat ultima oară să cazi într-o astfel de capcană mintală? Care crezi că sunt consecințele?

Din perspectiva teoriilor actuale care au ca obiect explicarea învățării, ne vom opri doar la cele care sunt validate de studii recente și de contribuția neuroștiințelor:

- constructivismul endogen al lui Jean Piaget arată că procesul de învățare implică strategii de organizare, de reorganizare și de reactualizare a informațiilor, astfel că are loc o transformare și o organizare a vechilor structuri cognitive (ceea ce este învățat deja influențează gândirea, iar gândirea influențează cunoașterea). Din această perspectivă, **învățarea este o restructurare activă a cunoștințelor anterioare, realizată prin procese de conectare a noii informații la ceea ce este deja cunoscut.** În viziunea constructivismului dialectic, învățarea este o construcție a cunoștințelor și valorilor definite social în (și prin) diferite interacțiuni în context social, cel care învață fiind un gânditor activ și în același timp un actor social.
- Vîgotski arată, la rândul său, că dezvoltarea cognitivă este interiorizare și utilizare a instrumentelor psihice condiționate cultural. La Vîgotsky, conceptul de ZPD (zona de proximitate dezvoltare) este utilizat pe scară largă pentru a studia dezvoltarea psihică a copiilor, deoarece se referă la educație. **Conceptul ZPD este privit ca un suport de „puncte de susținere“ pentru efectuarea unei acțiuni. Aceasta se referă la ajutorul sau îndrumările primite de la un adult ori un coleg mai competent pentru a permite copilului să lucreze în cadrul ZPD.**
- Bandura consideră că învățarea este rezultatul interacțiunilor dintre oameni, deci este un proces social. *Teoriile cognitiv-sociale ale învățării* evidențiază faptul că un comportament este învățat prin experiență personală. În modelul lui Bandura este afirmată relația de determinare reciprocă (*reciprocal determinism*) în care se află factorii personali (cognitivi, dar nu numai), comportamentul individului și mediul în care (și în funcție de care) acesta învață. **Cele trei „variabile“ se interinfluentează: cogniția influențează comportamentul, comportamentul influențează cogniția, activitățile cognitive ale persoanei influențează mediul, experiențele acesteia cu mediul îi influențează gândirea** (Bandura, 2000). Din perspectivă socială

învățarea este deci construire prin cooperare a cunoștințelor și valorilor definite social.

- perspectiva umanistă pune accentul pe potențialul de dezvoltare personală al individului, pe libertatea omului de a-și alege destinul și calitățile pozitive, pe încrederea în capacitatea lui de a face față stresului, de a-și controla viața, de a realiza ceea ce își dorește, de a se înțelege pe sine și de a înțelege lumea. Explicațiile **învățării bazate pe Self, afirmând că individul învață doar lucrurile importante pentru el, doar ceea ce are o anumită semnificație în contextul vieții lui reale**, tratează învățarea ca autoexplorare și autodescoperire și nu ca rezultat al unor forțe externe individului (al unor stimuli externi) (Sprinthall & Sprinthall, 1974).

Self = sine

Este important să reținem principiile constructiviste ale explicării procesului de învățare, pentru a putea înțelege faptul că:

1. învățarea este un proces activ în care cel care învață folosește inițial informația senzorială pentru a construi sensuri cu ajutorul acesteia, evident trecute prin filtrul personal;
2. oamenii înțeleg cum să învețe pe măsură ce învață;
3. acțiunea crucială de construire a sensului este una mintală și întotdeauna aparține celui care învață;
4. învățarea implică limbajul, fie în mod extern, fie în mod intern: limbajul pe care îl folosim influențează învățarea;
5. învățarea este abordată ca o activitate socială: este în mod intim asociată cu legătura noastră cu alte ființe umane, cum ar fi profesorii, colegii, familia;
6. întotdeauna învățarea este contextuală: noi nu învățăm fapte și teorii izolate într-un ținut abstract din mintea noastră, ci în relație cu ceea ce știm deja, cu ceea ce credem, cu prejudecățile și temerile noastre, astfel că sensul poate fi diferit de la persoană la persoană;
7. este nevoie de cunoaștere și de o structură cognitivă adecvată pentru a învăța: nu este posibil să asimilăm noi cunoștințe fără să avem o anumită bază dezvoltată pornind de la cunoștințele anterioare; cu cât știm mai multe, cu atât putem învăța mai multe;
8. motivația este un concept-cheie în învățare, cu preponderență, motivația intrinsecă.

Abordarea contemporană a învățării în cadrul acestor teorii asigură cadrul conceptual-teoretic necesar **proiectării intervențiilor educative eficiente** în scopul atingerii finalităților educației omului contemporan, care este obligat de condițiile concrete să învețe pe parcursul întregii vieți noi conținuturi și abilități, esențiale pentru

propria viață și pentru viața membrilor comunității în care trăiește, practic integrarea unui om împlinit într-o societate civilizată.

Domeniile din care este abordată învățarea sunt: cognitiv, psihomotor, afectiv.

Domeniul cognitiv cuprinde cunoștințe și semnificații, fiind structurat pe nivelurile: factual, al înțelegerii și al aplicării. *Domeniul psihomotor* cuprinde abilități, deprinderi. *Domeniul afectiv* cuprinde credințele (*convingerile*) și este și el structurat pe trei categorii: conștientizarea, diferențierea și integrarea.

1.5. MEMORIA ȘI LIMBAJUL – RESURSE PRINCIPALE PENTRU MEDIUL ONLINE

Gândirea se definește ca procesul psihic cognitiv, personalizat pentru fiecare ființă umană, datorită caracteristicilor proprii ale acesteia, care reflectă în mod abstract și general esența lucrurilor și a relațiilor dintre ele, utilizând limba sau alt sistem de semne ca instrument, și are drept produse noțiuni, judecăți, raționamente. În baza acestei definiții putem găsi următoarele caracteristici esențiale ale gândirii:

1. reflectă (cum?) generalizat și abstractizat;
2. reflectă (ce?) esența lucrurilor și relațiile dintre ele;
3. utilizează limba sau alt sistem de semne ca mijloc, ca unealtă;
4. are drept produs noțiuni (concepte), judecăți (idei), raționamente.

Gândirea este un proces psihic superior care ocupă o poziție centrală în sistemul psihic uman și îndeplinește un rol decisiv în cunoaștere. Gândirea efectuează o reflecție *mijlocită* a realității, căutând să surprindă, dincolo de forme, conținuturile; dincolo de fenomene, esențialul; dincolo de concret, generalul.

Așadar, pentru a putea proiecta programe de învățare, este important să înțelegem că a gândi înseamnă:

- a accesa o informație;
- a o reprezenta mental;
- a raționa despre ea;
- a elabora judecăți, soluții și decizii privind informația dată.

Limbajul este o conduită specific umană de tip superior care organizează, direcționează și ierarhizează toate celelalte componente ale sistemului psihic uman.

Gândirea umană este prin excelență o gândire verbală. Relația dintre gândire și limbaj este atât de strânsă, încât nu putem concepe aceste fenomene unul fără celălalt. Nu putem vorbi de procesul de învățare, de formare a noțiunilor, de realizarea de judecăți și raționamente, de abstractizări și generalizări, de înțelegere și soluționare de probleme fără limbaj. Dar și celelalte procese și funcții psihice (imaginația, memoria, reprezentările, voința etc.) sunt influențate și organizate calitativ de limbaj. Însăși personalitatea umană se formează și se exteriorizează prin intermediul limbajului. Principiul verbalizării are o importanță majoră pentru procesul instructiv-educativ în învățarea formală, instituționalizată, care este prin excelență un proces de comunicare, chiar dacă acesta nu se realizează numai prin intermediul limbajului, ci și prin alte mijloace nonverbale (mimică, gesturi, expresii emoționale etc.).

De ce este important să cunoaștem funcțiile limbajului?

Limbajul îndeplinește o serie de funcții, dintre care le detaliem pe cele mai importante: de comunicare, de cunoaștere (cognitivă), simbolic-representativă, expresivă (afectivă):

- **de comunicare** – de transmitere a informațiilor de la noi înspre ceilalți;
- **de cunoaștere** – de asimilare de noi informații, de cunoaștere a unor obiecte sau fenomene noi;
- **simbolică, de reprezentare** – *prin intermediul său sunt înlocuite obiectele concrete sau experiențe cu cuvinte sau cu alte elemente ale limbajului, așadar deși folosim cuvinte uneori sensul este foarte diferit pentru că depinde de reprezentarea din mintea fiecărei persoane* (de exemplu, putem să vorbim despre un câine și să înțelegem că vorbim despre un câine fără ca acesta să fie prezent);
- **expresivă sau afectivă** – prin limbaj putem să ne facem cunoscute trăirile celorlalți, să le exteriorizăm.

Formele limbajului

După criteriul percepției sau nepercepției lui de către cei din jur, limbajul poate fi extern sau intern. La rândul lui, după natura suportului fizic al cuvintelor, limbajul extern poate fi oral și scris, iar în funcție de adresabilitatea sa, limbajul oral poate fi dialogat, monologat și colocvial. Formele de limbaj extern sunt vorbirea și scrierea, iar cele de limbaj intern, audierea și citirea.

- Ți s-a întâmplat vreodată să vorbești cu cineva despre un lucru și să îți dai seama că fiecare are propria „traducere în realitate“? Notează câteva idei.

La fel de importantă în procesul de învățare este motivația.

O problemă importantă pentru autoreglarea motivației pentru învățare este cea a factorilor care o încurajează sau o diminuează. Se apreciază că „motivația pentru învățare este intensificată atunci când sursa motivației este intrinsecă, scopurile au relevanță personală (*personally challenging*), individul este centrat pe sarcină, are orientare spre virtuozitate, atribuie succesele și eșecurile unor cauze controlabile și crede că abilitățile lui pot fi perfecționate” (Woolfolk, 1998, pag. 392). Motivația pentru învățare este diminuată de factori precum recompensele, pedepsele, presiunea socială, dorința de a primi aprobarea celorlalți cu privire la rezultate (performanțe), tendința de a alege sarcini foarte ușoare sau foarte grele, implicarea ego-ului (preocuparea accentuată pentru felul în care este apreciată performanța de către cei din jur), tendința de a evita eșecul, predispoziția spre anxietate, tendința de a atribui succesul și eșecul unor factori incontrollabili, tendința că aptitudinea este stabilă și incontrollabilă.

Alte direcții de cercetare a controlului motivației pentru învățare a fost influența *atribuirilor cauzale și a expectanțelor elevilor* asupra autoreglării motivației. Cercetările unor specialiști ca Ames și Weiner (1979) – citate de foarte mulți autori de cărți pe această problemă – au stabilit că elevii care încearcă să-și explice insuccesele prin cauze care țin de ei înșiși (au înțeles greșit instrucțiunile, nu au avut suficiente cunoștințe, nu au studiat suficient) care sunt cauze interne, controlabile (data viitoare se vor strădui mai mult și vor reuși) au un mai puternic sentiment al controlului și autodeterminării însoțit de mai multă mândrie. Cele mai mari probleme de motivație a învățării le ridică elevii care atribuie rezultatele unor cauze stabile și incontrollabile, ei resemnându-se cu insuccesul și cu neajutorarea, ceea ce face ca atitudinea lor față de școală să se deterioreze continuu (Ames, 1992, apud Negovan, 2010).

1.6. CE CONDUCE LA REZULTATE?

Modul în care se studiază este frecvent descris în termeni de *strategii de studiu*.

Glenn-Cowan (1995) realizează unul dintre cele mai sistematizate inventare ale acestor strategii, în care include: